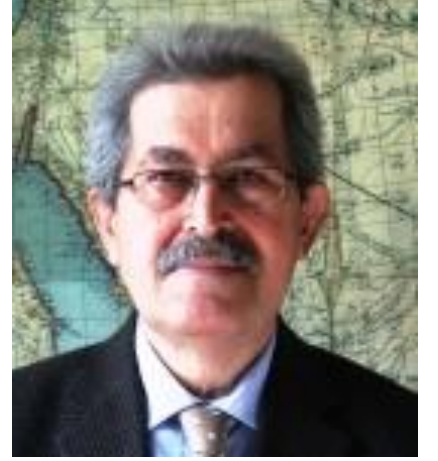

Vefeyât**Prof. Dr. İbrahim Sarıçam (1953-2017)**

Selahattin POLATOĞLU*

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi Anabilimdalı öğretim üyesi İbrahim Sarıçam, 9 Mayıs 2017 Salı günü 64 yaşında Ankara’da vefat etti. Akademik hayatının tamamını geçirdiği Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi bahçesinde ertesi gün saat 11.00’da kendisi için bir tören düzenlendi. Hacı Bayram Camii’nde öğle namazını müteakip yakınları, dostları ve talebelerinin hazır bulunduğu cenaze namazını Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet Görmez kıldırdı. Merhûm Sarıçam’ın naaşı Karşıyaka Mezarlığı’na defnedildi.

Hayatının son yıllarında yakalandığı hastalıktan mustarip olan Sarıçam, bu dönemde de kıymetli eserler telif etmekten geri durmadı. İlimle iştiğalin ancak mezarda son bulacağını çevresindeki insanlara yaşayarak göstermiş oldu. Onu tanıyanlar nezâketi, kadirşinaslığı ve vefakârlığı ile kendisini hatırlayacaklar. Ömrünün önemli bir kısmını Hz. Peygamber (s.a.s.)’i tanımaya ve tanıtmaya adanmış olan Hocamıza, ahirette Efendimiz’e komşu olmasını dileriz.

Sîreti

1953’te Bartın’ın Çakırömerağa köyünde doğdu. İlköğrenimini köyünde, ortaöğrenimini ise Zonguldak İmam-Hatip Lisesi’nde tamamladı (1977). Aynı yıl girdiği Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden *Kur’an ve Hadiste Ümmet Kavramı* adlı lisans teziyle 1982’de mezun oldu. Fakülteadaki öğrencilik yıllarında Diyanet İşleri Başkanlığı’nda din görevlisi hizmet etmeye başladı. 1985-1989 yılları arasında T.C Essen Başkonsoloslugu (Almanya) nezdinde din görevlisi olarak görevi yaptı. Dortmund Ausland Institut’da 1986’da 6 ay Almanca dil kursuna katıldı. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi kürsüsünde 1989-1994 yılları arasında araştırma görevlisi olarak çalıştı. Aynı üniversitede Prof. Dr. Mustafa Fayda’nın

* Arş. Gör., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm Tarihi Anabilim Dalı, selahattin.polatoglu@gmail.com

danışmanlığında hazırladığı *Emevî-Haşimî Mücadelesi (İslâm Öncesinden Muaviye Devrinin Sonuna Kadar)* adlı teziyle 1991’de doktor oldu. 1992-1993 öğretim yılında Mısır hükümeti bursuyla Kahire Üniversitesi’nde bulundu. 1994’te doçent oldu. 1997 yılında bir süre Wiesbaden-Frankfurt’ta (Almanya) misafir öğretim görevlisi olarak bulundu. 2001’de profesör oldu. 2005 yılında Bochum ve Münster üniversitelerinde 3 ay süreyle, “İngiliz ve Alman Oryantalizminde Siyer Çalışmalarının, Türklerin ve AB Halklarının Peygamber İmajına Etkisi” adlı TÜBİTAK Projesi (01.07.2005-31.12.2018) ile ilgili araştırmalarda bulundu. Mehmet Özdemir ve Seyfettin Erşahin’le birlikte hazırladığı bu proje 2009’da yayımlandı. Aynı proje çerçevesinde 20 Haziran 2007 - 4 Temmuz 2007 tarihleri arasında bir grup İslâm tarihçisiyle birlikte Suriye, Ürdün, İsrail (Filistin) bölgelerinde araştırma ve incelemelerde bulundu. Strazburg ve çevresinde bir dizi konferans verdi (Nisan 2008). Erasmus programı çerçevesinde Nürnberg-Erlangen Üniversitesi’nde İslâm Medeniyeti Tarihi dersi verdi (Haziran 2008). 2010 ilâ 2016 yılları arasında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi ve Sanatları Bölüm başkanlığını ve İslam Tarihi Anabilim Dalı başkanlığını yürüttü.

Yurtdışında ve yurtdışında çok sayıda bilimsel etkinliğe konuşmacı, panelist ve müzakereci olarak katılan Sarıçam, çalışmalarını Hz. Muhammed (s.a.s.) ve dönemi, oryantalistlerde siyer yazıcılığı, Hulefâ-yi Râşidîn dönemi, Emevîler, İslâm öncesinde Araplar ve İslâm medeniyeti üzerine yoğunlaştırdı. Arapça, Almanca ve İngilizce bilen Sarıçam evli, biri kız biri erkek olmak üzere iki çocuk sahibiydi.

A. Eserleri

1. Kitapları ve Kitap Bölümleri

Emeviler, Ankara: TDV Yayınları, 1993, viii+162 s. (İrfan Aycan ile birlikte)

Hz. Ebû Bekir, Ankara: TDV Yayınları, 1996, viii+ 132 s.

Emevî-Hâşimî İlişkileri: İslâm Öncesinden Abbasîler Dönemine Kadar, Ankara: TDV Yayınları, 1997, xvii+462 s. (Doktora tezinin gözden geçirilerek genişletilmiş hali)

İlk Dönem İslâm Tarihi (İlahiyat Önlisans Programı), ed. Mustafa Fayda, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, 1998, 298 s.

Hz. Peygamber’in Çağımıza Mesajları, Ankara: TDV Yayınları, 2000, viii+144 s.

H. Muhammed ve Evrensel Mesajı, Ankara 2001, xii+386 s. (Gözden geçirilmiş 2. bs. Ankara: TDV Yayınları 2003, 437 s.)¹

İslâm Tarihi (İmam-Hatip Liseleri Ders Kitabı), Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, 2003, 206 s. (Seyfettin Erşahin ve Mehmet Özdemir ile birlikte)

“5. Bölüm: Sosyal Hayat”, *İslam Tarihi ve Medeniyeti*, ed. Nesimi Yazıcı – Nusret Çam, Ankara: Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayınları, 2005, s. 149-177.

İslâm Medeniyeti Tarihi, Ankara 2006, vii+303 s. (Seyfettin Erşahin ile birlikte)²

“Hz. Peygamber Dönemi”, *İslâm'a Giriş: Evrensel Mesajlar*, Ankara: DİB Yayınları, 2008, s. 381-393.

H. Ömer, Ankara: TDV Yayınları, 2010, 234 s.

İngiliz ve Alman Oryantalistlerin Hz. Muhammed Tasavvuru, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2011, viii+512 s. (Seyfettin Erşahin ve Mehmet Özdemir ile birlikte)³

“2. Bölüm: Emevîler’de Kültür ve Medeniyet”, *İslam Tarihi I*, ed. Mehmet Özdemir, Ankara: Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayınları, 2012, s. 41-78.

“7. Bölüm: Afrika’da Kurulan Bağımsız Müslüman Devletler”, *a.e.*, s. 230-261.

“2. Bölüm: Hz. Peygamber Dönemi”, *İslam Tarihi El Kitabı*, ed. Eyüp Baş, Ankara: Grafiker Yayınları, 2012, s. 43-227.

“6. Bölüm: Afrika’da Kurulan Bağımsız İslam Devletleri”, *a.e.*, s. 525-550.

H. Osman, Ankara: TDV Yayınları, 2014, 125 s.

Bartın-Çakırömerağa Köyü’nde Bir Ailenin 365 Günü, Bartın: Bartın Belediyesi, 2015, 80 s.

Çeviri Kitap:

Annemarie Schimmel, *H. Muhammed*, Ankara: Cümle Yayınları, 2016, 104 s.

2. Makaleleri

“Emevîlerin Fâtımîlere Karşı Bir İktidar Denemesi”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XXXV (1996), s. 309-320.

“Kümeyt b. Zeyd el-Esedî ve Hâşimiyyât’ı -I- (İslâm Tarihi Açısından Bir Değerlendirme)”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XXXVI (1997), s. 255-296.

¹ İlahiyat fakültelerinde yaygın ders kitabı olarak takip edilmiş ve ülkemizdeki birçok siyer yarışmasında esas alınmıştır. Ayrıca Japoncaya (*聖ムハンマドその普遍的教え*, I-II, Tokyo: Tokyo Türk Diyanet Camii Vakfı, 2011-2012, 323+183 s.) ve Azerice’ye (*Hezret Muhammed ve Ümübeşeri Deveti*, haz. Abbas Qurbanov - Xalid Seyfullayev, Bakü: İpekyolu Neşriyatı, 2013. 487 s.) tercüme edilmiştir.

² İlahiyat fakültelerinde ders kitabı olarak rağbet gören diğer bir eserdir.

³ İbrahim Sarıçam’ın koordinatörlüğünde yürütülen bu çalışmanın Alman literatürü kısmını kendisi hazırlamıştır.

“Kümeýt b. Zeyd el-Esedî ve Hâşimiyât'ı -II- (Hâşimiyât'ın İslâm Tarihi Açısından Değerlendirilmesi)”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XXXVII (1997), s. 201-232.

“Klasik Dönem İslâm Tarihinde Din İstismarı - Dört Halife ve Emeviler Dönemi”, *İslâmiyât*, III/3 Din istismarı özel sayısı (Ankara 2000), s. 139-146.

“Hz. Muhammed (sav)'in Peygamber Olarak Gönderildiği Ortam”, *Diyanet İlmî Dergi*, (Peygamberimiz Hz. Muhammed Özel Sayı) Ankara 2000, s. 1-32.

“Hurafeler Karşısında Hz. Muhammed (sav)”, *Diyanet İlmî Dergi* (Peygamberimiz Hz. Muhammed Özel Sayı) Ankara 2000, s. 191-196.

3. Yayımlanmış Bildirileri

“Câhiliyenin Asr-ı Saâdet'e Dönüşümünde Kur'an'ın Rolü”, *III. Kur'an Haftası: Kur'an Sempozyumu (13-19 Ocak 1997)*, Ankara: Fecr Yayınları, 1998, s. 19-30.

“İslâm'ın Doğuşunun Tarihî Şartları”, *İslâm ve Demokrasi: Kutlu Doğum Sempozyumu 1998*, Ankara: TDV Yayınları, 1999, s. 9-17.

“Kur'an'da ve Hz. Peygamber'in Sünnetinde Yetimin Hakkı ve Himayesi”, *Cumhuriyet Döneminde Yoksullukla Mücadele Yolunda Yapılan Çalışmalar*, Ankara 1999, s. 139-148.

“İslâm Tarihinde Yolcularla İlgili Hizmetlerin Kurumsallaşması ve Osmanlıdaki Durum”, *Osmanlılar Döneminde Yoksullarla Mücadele Yolunda Yapılan Çalışmalar*, Ankara: Yoksullara Yardım ve Eğitim Vakfı Yayınları, 2000, s. 103-109.

“Yoksullukla Mücadelede Hz. Peygamber”, *2000 yılında Yoksulluk Sorununun Ulaştığı Boyutlar*, Ankara 2001, s. 127-132.

“Egoizm ve Yoksulluk”, *Yoksulluğun Fikrî ve Manevi Boyutları Sempozyumu*, Ankara 2002, s. 61-70.

“Arapların İstanbul Kuşatmaları”, *Fethin 550. Yılında İstanbul (14-15 Haziran 2003 İstanbul)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2007, s. 51-62.

“Değerlerin Hayata Geçirilmesinde Hz. Peygamber: Güven Örneği”, *2003 Kutlu Doğum Sempozyumu: Hz. Peygamber'in Tebliğ Metodu Işığında İslâm'ın Güncel Sunumu*, Ankara: TDV Yayınları, 2006, s. 205-216.

“İslâm Tarihinin Kaynaklarıyla ilgili Problemler ve Çözümüne İlişkin Bazı Düşünceler”, *İslâmî İlimlerde Metodoloji: Usûl Mes'elesi 2 (21-22 Şubat 2004 İstanbul)*, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005, s. 891-913.

“Hz. Peygamber Döneminde İslâm'ın Yayılma Aşamaları”, *VII. Kutlu Doğum Sempozyumu 19 Nisan 2004*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 2006, s. 77-83.

“Hz. Ali'nin Hayatı ve Şahsiyeti”, *Hayatı, Kişiliği ve Düşünceleriyle Hz. Ali Sempozyumu 08-10 Ekim 2004, Bursa*, Bursa: Bursa İl Müftülüğü, 2005, s. 17-26.

“Alman Siyer Yazıcılığında Hz. Muhammed İmajı (Annemarie Schimmel Örneği)”, *VIII. Kutlu Doğum Sempozyumu 18 Nisan 2005 Isparta*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 2006, s. 121-129.

“Batı Oryantalizminin İslam Peygamberine Fenomenolojik Bakışı”, *AÜDTCF Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü Çağdaş Türklük Araştırmaları Sempozyumu 10-13 Mayıs 2006 Ankara*, [*Modern Türk Araştırmaları Dergisi*, X/2 (Haziran 2013), s. 23-42].

“Hz. Muhammed’in Hayatının Güncel Sunumu Üzerine Bazı Düşünceler”, *İslam Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Toplantısı 26-27 Mayıs 2006 Bursa* [*İslâm San’at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi* içinde, IV/7 (Konya 2006), s. 9-14].

“Hz. Muhammed’in Mesajının Batı Şairlerine Etkisi: Goethe Örneği”, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı Sempozyumu, 20-22 Nisan 2007 Çorum*, Çorum: İslâmî İlimler Dergisi Yayınları, 2007, s. 489-498 (2. bs. 2014, s. 521-530).

“Türklerin Hz. Muhammed Algısının Alman Oryantalizmine Etkisi: Schimmel Örneği”, *Uluslararası Türk Dünyasının İslâmiyet’e Katkıları Sempozyumu I*, Isparta, 2007, s. 101-108.

“İslâm Tarihi Lisans Programlarında Öğretim Yöntemleri”, *İslam Tarihi Öğretiminin Problemleri Kolokyumu 29-30 Mayıs 2009 Kızılcahamam-Ankara*, Ankara 2010, s. 12-18.

“Toplumsal Bir Sorun Olarak Temizlik”, *IV. Din Şûrası 15 Ekim 2009 Ankara*, Ankara 2009, II, 481-485.

“Vahyin 1400. Yılında İslâm Medeniyetinin İnsanlığa Kazandırdığı Değerler (Evrensel Değerler)”, *Vahyin Nüzûlünün 1400. Yılında Hz. Muhammed (s.a.v.) 15-17 Ekim 2010*, İstanbul: İslâmî İlimler Araştırma Vakfı, 2011, s. 571-581.

“Hz. Muhammed Hakkında Oryantalist Yaklaşımlara Oryantalist Cevaplar”, *Siret Sempozyumu II: Türk-İslâm Tarihinde ve Batı’da Hz. Muhammed Algısı 30 Nisan-01 Mayıs 2011*, Bilecik: Bilecik Üniversitesi Yayınları, 2012, s. 53-64.

“Hz. Muhammed’in Mesajının Kaynakları ve Orijinalliği Meselesine Oryantalist Yaklaşımlar”, *Din Bilimleri Araştırmalarına dair Konferanslar II: Doğuda ve Batıda İslam Algısı -Tasavvurlar ve Gerçekler-*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Din Bilimleri Araştırma Enstitüsü, 2012, s. 35-50.

“Türk-İslam Tarihinde Yükseköğretimin Arka Planı”, *Türk-İslam Tarihinde Yükseköğretim: Selçuklu-Osmanlı Sınırlarında Gelenek ve Değişim*, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2015, s. 11-22.

4. TDV İslam Ansiklopedisinde Yayımlanmış Maddeleri

“Hakîm b. Hizâm”, 1997, XV, 187.

“Hamrâülesed Gazvesi”, 1997, XV, 498-499.

“Harb (Benî Harb)”, 1997, XVI, 111-112.

“Harb b. Ümeyye”, 1997, XVI, 112.

“Hâris b. Abdülmuttalib”, 1997, XVI, 194.

“Harrâr Seferi”, 1997, XVI, 242-243.

“Hâşim (Benî Hâşim)”, 1997, XVI, 403-405 (Mustafa Öz ile birlikte).

“Hâşim b. Abdümenâf”, 1997, XVI, 405-406.

- “Hicâbe”, 1998, XVII, 431-432.
 “İbnü'l-Hadramî”, 2000, XXI, 62.
 “İbrâhim b. Mehdî”, 2000, XXI, 320-321.
 “İbrâhim b. Velîd”, 2000, XXI, 359.
 “İcl (Benî İcl)”, 2000, XXI, 416.
 “İyâd (Benî İyâd)”, 2001, XXIII, 496.
 “Mahreme b. Nevfel”, 2003, XXVII, 389-390.
 “Muhammed b. Eş‘as”, 2005, XXX, 528-529.
 “Muhârib (Benî Muhârib)”, 2006, XXXI, 3.
 “Müdlîc (Benî Müdlîc)”, 2006, XXXI, 474.
 “Müzeyne (Benî Müzeyne)”, 2006, XXXII, 250-251.
 “Neccâr (Benî Neccâr)”, 2006, XXXII, 480-481.
 “Neha‘ (Benî Neha‘)”, 2006, XXXII, 535.
 “Nihâvend”, 2007, XXXIII, 98-99.

5. Kitap Değerlendirmeleri ve Araştırma Notları

“Doç. Dr. Münir Atalar, *Osmanlı Devletinde Sure-i Hümayûn ve Sure Alayları*, Ankara 1991”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XXXIV (1995), s. 271-274.

“Doç. Dr. Sabri Hizmetli, *İslam Tarihi (Başlangıçtan Dört Halife Devrinin Sonuna Kadar)*, Ankara 1991”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XXXIV (1995), s. 275-279.

“19. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı Coğrafyasında Yaygın Siyer Eserlerinin Batı'ya Tanıtımı: Hammer Örneği”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, LIV/2 (2013), s. 205-214.

6. Muhtelif Yayınlar

Veda Hutbesi ve Aktüel Değeri (Açıkoturum), Ankara: Yeni Çizgi Yayınları, 1999, 114 s. (Ethem Cebecioğlu, İsmail Hakkı Ünal ve Mustafa Aşkar ile birlikte).

“Batı Oryantalizminin Hz. Peygamber'e Bakışı”, *Eski Yeni*, V (2007), s. 5-21 (Seyfettin Erşahin ile birlikte).

B. Danışmanlığında Hazırlanmış Tezler

1. Doktora Tezleri

Adnan Adıgüzel, *Abdalmümin b. Ali Döneminde Muvahhidler Devleti*, 2005, ix+255 y.

Cahid Kara, *İslâm Coğrafyasında Mecûsîler (Emevîlerin Sonuna Kadar)*, 2007, 307 y.

Asım Öz, *İbn Habîb ve Tarihçiliği*, 2008, 169 y.

Zelimhan Soltayev, *Rus Oryantalistlerinin Siyer Çalışmaları (19 ve 20. Yüzyıllar)*, 2009, vi+165 y.

Bekir Armağan, *Tor Andrae'nin Eserlerinde Hz. Muhammed*, 2012, xi+273 y.

2. Yüksek Lisans Tezleri

Mehmet Doğan, *Çerkesler Kâtibi Yusuf'un Selim-Name'sinin Mukayeseli Metin Tenkidi ve Değerlendirilmesi*, 1997, iv+188 y.

Hüsni Özer, *İbn Kuteybe'nin Tarihçiliği*, 1997, iii+89 y.

İlhami Ayrancı, *Ahmet Hamdi Akseki: Hayatı, Eserleri ve İslam Tarihi ile İlgili Çalışmaların Değerlendirilmesi*, 1997, 132 y.

Arif Erdoğan, *Yavuz Sultan Selim'in Faaliyetlerinde Din ve Siyaset Faktörü*, 1998, 154 y.

Muhittin Güney, *Hilafetine kadar Ömer bin Hattab*, 2001, 83 y.

Fatih Balta, *İslam Öncesinden Dört Halife Dönemi Sonuna kadar Tağlib Kabilesi*, 2003, iii+98 y.

Rifat Karamahmut, *Makedonya Müslüman Azınlıkları Dini Kurumları ve Çağdaş Sorunları*, 2006, 126 y.

Muhammet Ünlücan, *IV. Murad'ın İcraatlarında Din ve Siyaset Etenki*, 2006, 132 y.

Cihan Eker, *Hz. Ömer devrinde Ehl-i Kitapla İlişkiler ve Tehcir*, 2006, 137 y.

Fatih Özyılmaz, *İslam'ın Suriye'ye Yayılışı*, 2010, vi+110 y.

Samiye Solak, *Alman Roman Geleneğinde Hz. Muhammed: Johannes Tralow Örneği*, 2012, v+148 y.

C. Okuttuğu Dersler

Lisans Dersleri: İlk Dönem İslâm Tarihi, Siyer (Arapça), İslam Tarihi I, İslam Tarihi II, İslâm Medeniyeti Tarihi, Uygarlık Tarihi

Yüksek Lisans Dersleri: Çağdaş Siyer Araştırmaları, Türk-İslâm Devletleri Tarihi, İslâm Medeniyeti Tarihi

Doktora Dersleri: Batı Literatüründe Hz. Muhammed, İslâm Öncesi Arap Tarihi

Ayrıca TRT'de Açık Öğretim Fakültesi İlahiyat Önlisans Programı öğrencilerine yönelik dokuz bölümden oluşan "İlk Dönem İslam Tarihi" derslerini sundu (2000-2001).⁴

⁴ İzlemek için bk. <https://www.youtube.com/watch?v=G5EujZ4D9fU&list=PLFA979093DB2217D0>

D. Hakkında Yazılanlar

Erkoçođlu, Fatih “Prof. Dr. İbrahim Sarıçam Hocamın Ardından”, *İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, VII (Ankara: Haziran 2017), s. 193-206.

Köytepe, Pakize, “Siyer’e Adanmış Bir Ömür: Prof. Dr. İbrahim Sarıçam (1953-2017)”, *İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, VII (Ankara: Haziran 2017), s. 193-206.

Çalışmalarını incelemek için bk. <https://ankara.academia.edu/IbrahimSaricam>